

Відгук

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Васяновича Григорія Петровича на дисертаційне дослідження Розлуцької Галини Миколаївни «Культурно-освітня й науково-педагогічна діяльність греко-католицької церкви на Закарпатті у формуванні національної самосвідомості дітей та молоді (1646 – 1947 рр.)», поданого на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00. 01 – загальна педагогіка та історія педагогіки 01 Освіта / Педагогіка

Вивчення історичного досвіду – питання складне й водночас, необхідне. Його об'єктивне дослідження дозволяє усвідомити: «хто ми є, і чий ми діти...» (Шевченко). Актуалізується це питання ще й тим, що не лише в минулому, а й сьогодні історія українського народу, культурно-освітні здобутки перекручуються, знецінюються, подаються у вигляді меншовартості. Натомість правда історії завжди є конкретною, і в широкому соціальному значенні процес формування національної самосвідомості дітей та молоді на Закарпатті та й усієї України упродовж багатьох століть відбувався в умовах зміни політичного, економічного й соціального устроїв, ідеологічної різновекторності виховних впливів, відмінностей соціального досвіду й ціннісних орієнтацій, що своєю чергою не могло не позначитися на дезорієнтації певної частини суспільства.

Що ж стосується суто педагогічного аспекту, то тут накопичилася значна кількість формального, стереотипного, непослідовного й суперечливого ставлення до осмислення національної самобутності, ідентичності та формування у значної кількості українців утилітарних і непатріотичних рис, що потребують глибокого педагогічного аналізу і корекції.

Втім, зростання національної свідомості й самосвідомості громадян України та їх прагнення до самоідентифікації як незалежних і самодостатніх представників великої спільноти європейських народів зумовлює необхідність широкомасштабної науково обґрунтованої популяризації кращих зразків виховного ідеалу, здатних допомогти сучасному поколінню українців здолати економічну й духовну кризу. Особливо це стає важливим на тлі тих релігійних об'єднавчих процесів, які відбуваються в Україні. У цьому сенсі представлена праця є доцільною, вона є на часі, а тому має як теоретичну, так і практичну значущість.

Теоретико-методологічна основа дослідження науково обґрунтована, вона базується на засадах гуманітарної, соціокультурної філософії освіти, яка формує самосвідомість особистості за християнським етичним імперативом і традиційними цінностями добра і любові, що набувався століттями в українській спільноті.

Найбільш істотні результати рецензованого дослідження.

1. Науковий апарат дослідження Г. Розлуцької в основному відповідає вимогам до такого роду робіт і в цілому є достатнім для розв'язання окреслених завдань. Автором визначені мета, об'єкт, предмет, завдання, методи дослідження. Водночас, на нашу думку, теоретико-методологічні засади праці варто було б подати більш конкретизовано. Отже, не обмежуватися «низкою підходів», а покласти в якості методології теорію неотомізму, яка з XIX століття є базовою в осмисленні латинського й греко-католицького релігійного руху.

Автором схарактеризовано ключові поняття дослідження — «формування національної самосвідомості», «освітньо-педагогічна діяльність», «культурно-просвітницька діяльність», «національне виховання» та ін. Кожне із цих понять має відповідне навантаження і смисл, сприяє розв'язанню окресленої проблеми. Натомість зазначимо, що наведені

автором різні визначення понять переважно носять не стільки сутнісний, як описовий характер, але чомусь ґрунтовної критики їх з боку пошукувача, бракує., а в такому дослідженні вона має бути, щоби більш рельєфно можна було бачити наукове «лице» автора.

2.Автором на основі задіяння комплексу джерельної бази здійснено періодизацію в історіографії проблеми, що базується на хронологічно-проблемному підході. Ця періодизація викладена в дисертації і у стислому вигляді – в авторефераті. Вона не викликає особливих заперечень. Крім того, автор здійснює класифікацію джерельної бази, що побудована за родово-видовим принципом і включає п'ять основних підрозділів. Зазначимо, як позитив, що при цьому дисертант застосовує принцип міждисциплінарності та комплексності, що є певним здобутком автора. Втім вважаємо, що з огляду на тему дослідження, її шифр, у такій класифікації варто було б особливо виокремити ті джерела, у яких найбільш повно висвітлюється питання педагогічного характеру, що підсилило б вартість праці.

3.Автором розроблена і представлена структурно-змістова модель формування національної самосвідомості, яка включає триосновні підходи: системний; пізнавально-ціннісний та діяльнісний. Крім того, визначено педагогічні умови такого формування: родинні; освітньо-виховні; релігійно-духовні; суспільно-громадські; соціальні та описано компоненти формування національної самосвідомості: когнітивний, пізнавальний, ціннісний, поведінковий. Проте у такій моделі, на нашу думку, мали би бути визначені й педагогічні принципи та форми, методи (технології) виховання.

4.Виходячи із теми дослідження, автор аналізує передумови становлення Греко-Католицької Церкви у закарпатському регіоні, виявляє особливості її розвитку в різні історичні періоди, що знайшло відображення у писемних пам'ятках культури (архівних джерелах, періодичних виданнях тощо). Дисертант доводить, що становлення ідентичності закарпатських русинів відбувалося на релігійних засадах. Їх об'єднання відбувалося доволі

релігійних громад, що були активними виразниками їхньої окремішності у полі етнічному середовищі, де домінували різні держави та релігійні течії. Згідно цього твердження пошукувачем робиться висновок про те, що Греко-Католицька Церква на Закарпатті стала дієвим інструментом самоідентифікації автохтонного (українського) населення на Закарпатті, вона відіграла визначальну роль у пробудженні його національної самосвідомості. Усе це не викликає заперечень, і можна впевнено сказати, що саме цей історичний аспект викладено належним чином. Натомість, на нашу думку, залишилися малодослідженими освітній і науково-педагогічний аспекти діяльності церкви. Це подається у вкрай фрагментарному вигляді, епізодично, що, на жаль, сутнісно знижує рівень дисертаційного дослідження. Крім того, деталізація деяких історичних (інформативних) фактів мало що додає до розв'язання окресленої проблеми.

5. Освітньо-організаційна, науково-педагогічна діяльність та культурно-просвітницька робота Греко-Католицької Церкви на Закарпатті у контексті формування національної самосвідомості «заявлена» у третьому і четвертому розділах дослідження. Проте ще раз наголошуємо, що вона більше «заявлена», аніж реально досліджується. Виклад матеріалу є надто нерівномірним, часто-густо з порушенням логіки і недостатнім аналізом історико-педагогічних явищ. Дослідження історико-педагогічних явищ вимагає поглибленого аналізу навчальних планів, програм в різних навчальних закладах і в різні періоди їх функціонування, викладацького складу, матеріального забезпечення тощо. Отже, мав би бути належним чином представлений «живий» навчальний процес.

6. Позитивним є намагання автора обґрунтувати використання історичного досвіду Греко-Католицької Церкви у контексті формування національної самосвідомості у сучасних умовах. Не викликає заперечень позиція автора, що це має здійснюватися на засадах єдності народу, захисту й професійного

використання рідної мови, пошани до звичаїв і традицій рідного народу, розумної героїзації історичного минулого тощо.

Натомість, на нашу думку, ця справді важлива проблематика подається у дуже обмеженій формі – лише 24 сторінки розділу (кількісний показник, це при тому, що деякі розділи праці перевершують його в 4-5 разів), і надто все подається у загальному контексті (якісний показник). На наш погляд, так відбулося тому, автор не виокремив для свого дослідження такого практичного завдання, яким є відповідне методичне забезпечення використання історичного досвіду ГКЦ у контексті формування національної самосвідомості в сучасних умовах, а тому аморфним виглядає погляд на розмежування понять: «діти» і «молодь».

Джерельна база дослідження. У дисертації використано широкий комплекс наукових джерел (1034 найменування, з них – 57 автор визначає як іноземні, але при цьому чомусь до них не заносить – російські...).

Структура дисертації в цілому відповідає логіці наукового пошуку автора. Результати дослідження належним чином апробовані; основні його положення висвітлено у 41 публікації.

Зміст дисертації є ідентичним змісту дисертації. У праці зроблені відповідні узагальнення, висновки, оформлені додатки, які можуть бути використані теоретиками і практиками професійної освіти. Усе це та інше становить певну наукову новизну праці, яка написана сучасною українською мовою.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК :

Дисертаційне дослідження на тему «Культурно-освітня й науково-педагогічна діяльність Греко-Католицької Церкви на Закарпатті у формуванні національної самосвідомості дітей та молоді (1646 – 1947 рр.)» є самостійно виконаною, завершеною науковою працею, яка має теоретичне і практичне значення для педагогічної науки, а її автор – Розлуцька Галина

Миколаївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01- загальна педагогіка та історія педагогіки 01 Освіта / Педагогіка.

Офіційний опонент:

Професор кафедри гуманітарних дисциплін і соціальної роботи

Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор

Г. П. Васянович

Підпис професора Г. П. Васяновича засвідчую:

Вчений секретар Львівського державного університету

Безпеки життєдіяльності, доцент

Р. В. Лаврецький

25 січня 2019 року

